

HANDLINGSPLAN FOR

**Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning
(Lesesenteret)**

2012-2014

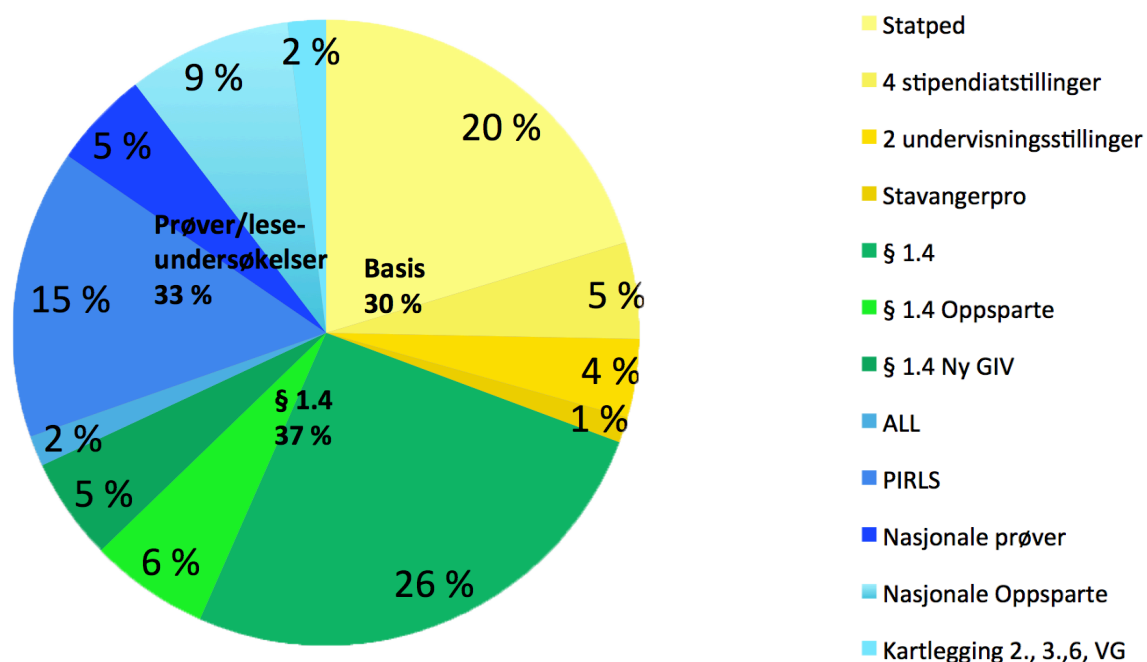
INNLEDNING

Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (Lesesenteret) er per juni 2011 et senter med flere funksjoner og mange oppdrag. Vi er både (1) del av Statped (tilknyttet Utdanningsdirektoratet ved Avdeling for etatstyring og spesialpedagogisk støtte), (2) del av Det humanistiske fakultetet ved Universitetet i Stavanger og aktivt involvert i undervisning og veiledning på alle nivå, samt (3) del av et nettverk av 8 nasjonale sentre i opplæringen (direkte underlagt Utdanningsdirektoratet ved Avdeling for læreplan). I tillegg har vi også flere eksternt finansierte oppgaver, som kartleggingsprøver i lesing for grunn- og videregående skole, nasjonale prøver i lesing for 5. trinn, og store internasjonale leseundersøkelser som PIRLS. Dette er prosjekt som finansieres av Utdanningsdirektoratet ved avdelingene for vurdering/skoleutvikling.

Det spesielle ved Lesesenteret er dobbeltrollen vi har som forskningscenter og senter med utadrettet virksomhet og oppdrag. Denne dobbeltrollen gir viktige synergieffekter – både for forskningen og for praksisfeltet.

Modellen under er tatt med for å klargjøre Lesesenterets ulike funksjoner og for å vise den relative størrelsen på de ulike arbeidsoppgavene vi har. *Den bygger på bevilgninger og inngående balanse for 2011.* De gule områdene er såkalt "basisbevilgninger" fra UiS, og inkluderer Statped-midler. De grønne områdene er § 1.4 (Nasjonalt senter). De blå områdene er prøveutvikling/store leseundersøkelser. På det gule (UiS) og det grønne (Nasjonalt senter) området ligger bevilgningene nokså fast. På det blå området kan bevilgningene variere fra år til år – og vil være betraktelig mindre om vi for eksempel ikke skulle få PIRLS 2016. Midlene på de blå og de grønne områdene er bundet opp ift oppdrag/styrt av utdanningsdirektoratet.

Lesesenterets handlingsplan må knyttes opp mot de tre sentrale områdene våre.

De faglige stillingskategoriene ved Lesesenteret er 1) Spesialpedagogikk og 2) Lesevitenskap. Førstnevnte har fokus på lese- og skrivevanskefeltet, sistnevnte på mer allmennpedagogiske problemstillinger, som spenner fra språkutvikling og lesedidaktikk til problemstillinger med karakter av grunnforskning. Stillinger i Spesialpedagogikk innehas av spesialpedagoer, psykologer og pedagoger. Stillinger i Lesevitenskap innehas av lesevitere, litterater, lingvister, medievitere og pedagoger.

Vi står i årene som kommer foran spennende endringer. Stortingsmelding 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap : Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov* berører tilknytningen vi siden 1992 har hatt til Statped. Stortingsmeldingen foreslår at Lesesenteret tas ut av Statped og rendyrkes som nasjonalt senter – med et utvidet mandat mot PP-tjenesten, og med tilhørende konkrete oppdrag. Stortingsmeldingen er i skrivende stund ikke vedtatt i sin helhet enda, og arbeidet med denne omorganiseringen er dermed bare så vidt påbegynt.

For ytterligere presiseringer av mandat og arbeidsoppgaver på § 1.4/Nasjonalt senter og prøver/leseundersøkelser, vises til:

- a. Mandat for nasjonale sentre
- b. Oppdragsbrev for nasjonale sentre
- c. Årsplan for Lesesenteret
- d. Stortingsmelding 18 (2010/2011) for den forestående omorganiseringen av Statped og planer for utvidet mandat med ansvar for PP-tjenesten

VISJON

Livslang lesing!

Lesesenteret er et forskningscenter og et formidlingscenter for livslang lesing. Gjennom vårt virke, som består av formidlingsoppgaver, undervisningsoppgaver, diagnostisering av elever med store lese- og skrivevansker, oppdragsforskning og grunnforskning, søker vi å utnytte og å utvikle kunnskap om livslang lesing. Dette gjøres ved å:

- kombinere kunnskap fra en psykologisk lesetradisjon og en humanistisk literacytradisjon,
- kombinere innsikter fra både skriving og lesing,
- kombinere kunnskap om ulike grupper og aldersgruppers tilgang til skrift,
- kombinere innsikter om vansker og sosial bruk av tekster;
- kombinere innsikter om vilkår for lesing i skriftintensive og skriftfattige samfunn

Det å utvikle og sette sammen kunnskap om menneskets tilgang til skrift gjennom livet er bærebjelken i Lesesenterets virksomhet; fra praksis til grunnforskning.

Lesing skjer gjennom hele livet – og lesing har utfordringer gjennom hele livet. Vi har satt oss som mål å kombinere innsikter fra ulike fagfelt om disse utfordringene. Lesing er et spesialisert kunnskapsfelt, og kunnskapsutviklingen har – nasjonalt og internasjonalt – langt på vei foregått innenfor spesialiserte miljø; kunnskaper om lesing har i liten grad blitt kombinert med skriving, kunnskap om tekstkultur er i liten grad blitt kombinert med kunnskap om lese- og skrivevansker, kunnskap om ungdomskoleelevers lesing er i liten grad

kombinert med kunnskap om språkmestring i barnehage, videregående lesing og lesing i alle fag er i liten grad sett i sammenheng med voksnes lesing/lesing i arbeidslivet. Antakelser om vilkår for skrifttilegnelse i skriftintensive, vestlige samfunn er dessuten ikke utfordret med kunnskap fra skriftfattige samfunn i den tredje verden. I tillegg kommer det faktum at formidlingen og anvendelsen av kunnskap ofte blir spesialisert, med mindre blikk for tilgrensende problemstillinger knyttet til livslang lesing. Spesialiseringen har således sine utfordringer. Lesesenteret er et senter i den betydning at forskjellig spesialisert kunnskap er samlet. Med denne visjonen setter vi oss som mål å kombinere de ulike kompetansefeltene vi har, til beste for alle de oppgavene vi er satt til å løse, og til beste for hvert av de spesialiserte fagfeltene.

1. UTADRETTET VIRKSOMHET, FORMIDLING OG KOMMUNIKASJON

HOVEDMÅL

Lesesenteret skal være en ressurs på feltet lesing og leseopplæring i alle fag og på alle nivå i utdanningssystemet – fra barnehage til høyere utdanning, for PP-tjenesten, og for nasjonale og lokale utdanningsstyresmakter.

RESULTATMÅL

- Lesesenteret leder og koordinerer arbeid med utvikling av arbeidsmåter og vurderingsformer for å bedre leseopplæringen i alle fag, og på ulike nivå i utdanningssystemet
- Lesesenteret støtter UH-sektoren i arbeidet med å utvikle kompetanse i lesing og leseopplæring
- Vi gir støtte til nasjonale og lokale utdanningsstyresmakter med råd og tjenester om lesing og leseopplæring
- Vi samarbeider med andre nasjonale sentre om å utvikle lesing som grunnleggende ferdighet
- Lesesenteret er et førstevalg for brukere som søker oppdatert kunnskap og innspill til arbeidet i praksis – på alle nivå i utdanningssystemet
- Vi arbeider med å utvikle det nasjonale vurderingssystemet i lesing (utvikling og revisjon av kartleggingsprøver og nasjonale prøver i henhold til avtale med Utdanningsdirektoratet)
- Vi får ansvar for PIRLS 2016
- Brukerundersøkelser viser mange og tilfredse brukere av Lesesenterets nettsider
- Brukerundersøkelser viser at vi har et godt omdømme, og at de som kommer i kontakt med oss, opplever å bli tatt godt imot, profesjonelt og menneskelig

STRATEGIER

- For i større grad å nå ut til barnehager og skoler i hele landet, vil vi i tiden som kommer satse på å 1) Utvikle gode nettressurser (kurs, forelesninger, materiell), 2) Sette opp kurs på sentrale emner rundt om i landet (info om dette ligger også

- på www.lesesenteret.no)
- Lesesenteret tilbyr pedagogiske ressurser i alle fag og på alle nivå i utdanningsløpet, og når ut i hele landet ved større grad av publisering på nett:
 - o Kursmaterieell på nett
 - o Fagartikler på nett
 - o Undervisnings- og praksiseksempler på nett
 - Lesesenteret deltar i ulike typer nettverk med brukerne (barnehage, skole, PPT) og samarbeidspartnere nasjonalt (andre nasjonale sentre, Statped, UH-sektoren) og internasjonalt – med tanke på å videreutvikle lesefeltet i barnehage og skole og støtte UH-sektoren i arbeidet med å utvikle kompetanse i lesing og leseopplæring
 - Vi publiserer og formidler aktivt fra PIRLS 2006 – som grunnlag for tildelingen av PIRLS 2016
 - Vi gir tydelige innspill/råd ift ulike tema i offentlig debatt – basert på forskning og dokumentasjon
 - Vi har gode evalueringsrutiner og gjennomfører jevnlig brukerundersøkelser
 - Vi har gode formidlingsrutiner
 - Det opprettes høsten 2011 referansegrupper for 1) nasjonalt senter, 2) prøveutvikling og leseundersøkelser og 3) kurs og utadrettet virksomhet. Referansegruppene er senterleders rådgivere i faglige saker som omhandler det enkelte området, og har sammen med senterleder ansvar for overordnet strategi på området

RISIKOVURDERING

Suksessfaktorer:

- Lesesenteret har legitimitet og nyter tillit i barnehage/skole, UH-sektor og PPT, samt hos lokale og sentrale utdanningsmyndigheter
- Ny forskning omsettes til anvendt praksis
- Det er høy etterspørsel etter våre tjenester
- Senteret utvikler pedagogiske ressurser i alle fag og på alle nivå i utdanningsløpet
- Lesesenteret har referansemakt i media og ansatte deltar i den offentlige debatt

Risikofaktorer:

- Vi mangler legitimitet/tillit hos barnehage/skole, UH-sektor og PPT fordi vi ikke klarer å levere tjenester som de opplever er relevante
- Vi har gitt så mange avslag på konkrete kursforespørsler og samarbeidsønsker at praksisfeltet slutter å kontakte oss for hjelp
- Vi får ikke omsatt vår forskning til praktiske
- Ansatte engasjerer seg ikke i offentlig debatt, vi er for lite synlige i offentlig debatt, eller nedprioriterer dette i forhold til andre oppgaver

Tiltak:

- Vi må prioritere våre tjenester med tanke på legitimitet i feltet, være tydelige om våre prioriteringer, og sikre god kvalitet på det vi gjør.
- Vi må i langt større grad tenke nettbaserte tjenester
- Vi må prioritere tid til å omdanne forskning til praktiske handlingsmodeller

2. UTDANNING OG LÆRINGSMILJØ

HOVEDMÅL

Lesesenteret skal tilby undervisning og veiledning som bidrar til å gi fakultetet et fortrinn i konkurransen om de beste studentene – på alle nivå i utdanningsløpet.

RESULTATMÅL

- Vi har videreutviklet våre eksisterende tilbud inn i fakultetets utdanningsportefølje: På master- og doktorgradsnivå i spesialpedagogikk/utdanningsvitenskap og lesevitenskap/literacy, i grunnskolelærerutdanningene og i Lesing 1 og 2.
- Vi har god rekruttering på masternivå (spesialpedagogikk og lesevitenskap/literacy), og mange studenter som velger å skrive masteroppgave på feltet lesing/leserelaterte områder
- Vi har mange søkere til stipendiatstillinger ved senteret
- Vi får gode studentevalueringer
- Vi har god gjennomstrømming av studenter på våre moduler

STRATEGIER

- Vi er aktive i rekrutteringen av studenter som skriver masteroppgaver på våre fagfelt
- Vi inkluderer i større grad master- og doktorgradsstudenter i Lesesenterets forskergrupper/programområder, og vektlegger at kandidatene får reell kompetanse i de temaene som inngår i arbeidet med oppdrag og/eller tema som inngår i Lesesenterets faste undervisningsoppgaver
- Vi knytter i større grad master- og phd-studenter opp mot pågående forskningsprosjekt og eksisterende databaser
- Vi forhandler med fakultetet om flere undervisningsstillinger. Igangsetting av nye tilbud beror på ressurser og skjer på grunnlag av klare prioriteringer
- Det opprettes høsten 2011 en referansegruppe for undervisning og veiledning. Gruppen er senterleders rådgivere i faglige saker som omhandler undervisning og veiledning, og har sammen med senterleder ansvar for overordnet strategi på området, og for et helhetlig blick på alle undervisningsoppgavene våre (god samordning av ressurser)
- Vi prøve aktivt å rekruttere studenter fra Lesing 1 og 2 til masterstudiene

RISIKOVURDERING

Suksessfaktorer:

- Undervisning og veiledning har status som en prioritert og viktig oppgave
- Undervisningen er forskningsbasert og praksisnær

Risikofaktorer:

- Vi har for knappe ressurser til undervisning
 - o Undervisningsoppgaver ved senteret tapper ressurser som skulle vært brukt til oppdrag
 - o For høgt press på undervisningssiden gjør at kvaliteten går ned
- Det skapes et hierarki innen undervisning, hvor noen av undervisningsoppdragene blir vurdert som viktigere enn andre
- Undervisning blir et privat anliggende eller drives av vikarer uten tilknytning til et undervisningsfaglig miljø
- Undervisningen er for lite forankret i praksis og i forskning

Tiltak:

- Ressursoverføring fra andre institutt. Samarbeide på ledernivå for å utvikle samarbeid
- Legge ned ambisjonsnivået dersom ressursoverføring ikke lar seg gjøre
- Vi har et helhetlig blikk på undervisningsoppgavene våre, god samordning av ressurser, og ansatte med høy og relevant kompetanse – både på praksis- og forskningsfeltet
- Vi vurderer undervisningsoppgaver på alle nivå som viktige
- Undervisningen skjøttes i minst mulig grad av innleide

3. FORSKNING OG NYSKAPNING

HOVEDMÅL

Lesesenteret skal utvikle ny kunnskap om lesing spesielt og skrift generelt, med sikte på å bedre praksis.

RESULTATMÅL

- Vi er et attraktivt miljø for forskere i Norden og internasjonalt
- Vår forskning publiseres i poenggivende kanaler – nasjonalt og internasjonalt
- Publisingsraten pr fast vitenskapelig på førstenivå er på minst 1 poeng
- Vi har styrket forskningen på praksisfeltet: Leseopplæring i skolen, leseutvikling (fra barnehage til voksenliv), lese- og skrivevansker
- 3 doktorgradsstipendiater har disputert innen 2014
- 4 ansatte i ordinær stilling har avlagt doktorgrad innen 2014
- 4 førsteamanuenser har oppnådd/har inne søknad om opprykk til professor
- Vi har toppstillinger (professorer) i både spesialpedagogikk og lesevitenskap
- Lesesenteret har minst to eksternfinansierte forskningsprosjekt (NFR/EU)

- Vi utnytter i større grad eksisterende databaser/datamengder – både i forskning og formidling
- Vi har etablert FoU-samarbeid/-utveksling med land i 3. verden for å få inn flere globale/ikke-vestlige perspektiver på læring og utdanning

STRATEGIER

- Differensiert forskningstid (på bakgrunn av forskerkompetanse/produksjon/tilslag på søknad om forskningsmidler)
- Sterkere forskningsledelse – forskningsledelse er en oppgave for professorer
- Større trykk på søknadsskriving og bedre planlegging av søknader
- Økt forskningssamarbeid innad i egen institusjon, nasjonalt og i Norden
- Vi etablerer strategier for intern kompetanseheving:
 - o Sampublisering og tverrfaglig/flermetodologisk samarbeid
 - o Kollegaveiledning
 - o Kvalifisering til førstelektor
- 4 nye stipendiatstillinger – innen de av våre områder hvor vi per i dag ikke har god nok rekruttering
- Vi arbeider for å få post-dok-stilling i Lesevitenskap
- Lesesenteret har en sentral rolle i den fakultære læringslabben. Denne har fått ekstern finansiering, og er en viktig bidragsyter i fakultetets forskning og undervisning/veiledning. Eksterntfinansierte doktorgradsstipendiater og professorer tilknyttet Læringslabben vil utgjøre en viktig ressurs også for Lesesenteret
- Lesesenteret kan ha en rolle i et påtenkt Senter for barnehageforskning dersom det gis ressurser til dette
- Nye arenaer for publisering av lese-/skriveforskning:
 - o Vi har etablert en poenggivende skriftserie for leseopplæring og leseforskning
 - o Forskerkonferansen Skriv! Les! er godt etablert
 - Begge disse arenaene bidrar til å høyne publiseringsraten (poengproduksjon)
- Det opprettes høsten 2011 en referansegruppe for forskning. Gruppen er senterleders rådgivere i faglige saker som omhandler forskning og utvikling, og har sammen med senterleder ansvar for overordnet strategi på området

RISIKOVURDERING

Suksessfaktorer:

- Forsking som samler oss som miljø
- Publiseringsraten pr fast vitenskaplig på første nivå er på linje med de andre universitetene.
- Vi har utstrakt forskningssamarbeid nasjonalt og internasjonalt.
- Vi har fått tilslag på minst ett eksternt finansierte forskningsprosjekt og er partner i minst ett EU-finansierte FoU-prosjekt

Risikofaktorer:

- Manglende professorkompetanse i noen fagfelt
- Manglende forskningsledelse (ansvar som ligger hos professorer)
- For lite forskning som samler oss som miljø. For lite samarbeid innad i egen organisasjon.
- De ansatte produserer ikke nok forskning
- For stor belastning på andre arbeidsfelt (for eksempel grunnet manglende ressurset til undervisningsoppgaver går utover forskningsproduksjonen)
- For lite produktivt samarbeid internasjonalt

Tiltak:

- Professorer og tydelig forskningsledelse innen alle våre fagfelt – som kan lede forskning og utviklingsarbeid og som deltar i undervisningen
- Overordnet forskningsstrategi og tydelige prioriteringer (ansvar: referansegruppe for forskning)
- Planlegge bolker som gjør at ansatte får lengre skriveperioder

4. ORGANISASJON OG RESSURSER

HOVEDMÅL

Lesesenteret skal være en attraktiv arbeidsplass – faglig og sosialt.

RESULTATMÅL

- Lesesenteret er et arbeidssted med høy trivsel
- Lesesenteret har et arbeidsmiljø som preges av gjensidig respekt og toleranse – på tvers av faggrenser og kompetansenivå.
- Lesesenteret er et sted hvor alle ansatte opplever vekst og utvikling
- Vi samarbeider tett med praksisfeltet (barnehage, skole, PP-tjeneste)
- Vi samarbeider med nasjonale og internasjonale praksis- og forskernettverk
- Vi har ved opprykk/nyansettelser styrket forskerkompetansen i begge våre fagfelt (spesialpedagogikk og lesevitenenskap)
- Vi arbeider systematisk for øking av alle ansattes kompetanse, faglige som administrative

STRATEGIER

- Vi bruker tilgjengelige verktøy for å følge sosial og faglig utvikling ved senteret:
 - o Medarbeiderundersøkelsen
 - o Utviklingssamtalen
 - o Verneombud, tillitsvalgte
- Vi skal ha en god balanse mellom faglig virksomhet og administrative støttefunksjoner – som gjør at vi får gjort det arbeidet vi skal
- Vi har møteplasser for samarbeid på tvers av etablerte faggrenser og på tvers av kompetansenivå

- Vi arbeider tverrfaglig og flermetodologisk om forskningsprosjekt
- Vi etablerer strategier for intern kompetanseheving:
 - o Sampublisering og tverrfaglig/flermetodologisk samarbeid
 - o Kollegaveiledning
 - o Flere eksternt finansierte forskningsprosjekt = flere muligheter for universitetslektorer å søke ordinære stipendiatstillinger
- Vi rekrutterer mer aktivt ved tilsetninger
- Vi har organisert senterets virksomhet på en mer hensiktsmessig måte (referansegrupper for forskning; undervisning/veiledning; prøveutvikling; nasjonalt senter; kursvirksomhet/utadrettet virksomhet)
- Vi prioriterer sosiale tiltak
- Vi har vært på studietur/FoU-seminar (Metochi, Lesbos, september 2012)
- Vi har pusset opp lokalene

RISIKOVURDERING

Suksessfaktorer:

- Vi har utviklet en vi-kultur
- Senteret styres etter tydelig prioriterte oppgaver
- Medarbeiderundersøkelsen viser at ansatte trives og at den sosiale samhandlingen er stor
- Ansatte har høy og relevant kompetanse (både faglig og administrativt; på praksis- og forskningsfeltet)
- Vi samarbeider med andre praksis- og forskningsmiljø
- Vi henter inn eksterne ressurser

Risikofaktorer:

- Høyt arbeidspress og skjev arbeidsfordeling går utover trivsel
- Stor avgang for aldersgrensen gjør at vi har for få ansatte til de oppgavene vi skal utføre
- Vi klarer ikke å rekruttere personer med riktig kompetanse (både faglig og administrativt; på praksis- og forskningsfeltet)
- Vi klarer ikke å videreutvikle kompetansen til ansatte i stor nok grad
- Vi har ikke et aktivt nok samarbeid med andre praksis- og forskningsmiljø (nasjonalt og internasjonalt)
- Vi får ikke inn nok eksterne midler

Tiltak:

- Vi må få til en fordeling av oppgaver som er minst mulig belastende
- Vi må få et klart skille mellom ressursene til UiS-oppgaver og nasjonale oppgaver/oppdrag (nasjonalt senter, prøveutvikling/leseundersøkelser, Statped/lese- og skrivevansker)
- Vi må ansette nok personer – på de områdene hvor vi trenger kompetanse
- Vi må sikre at kollegiet både har kompetanse på forskning og formidling til praksisfeltet
- Vi må organisere for kollegalæring
- Vi må ved søknad om forskningsmidler samarbeide aktivt med andre forskningsmiljø (nasjonalt og internasjonalt)

5. STRATEGISKE ALLIANSER OG INTERNASJONALISERING

HOVEDMÅL

Lesesenteret skal ha aktive samarbeidsrelasjoner til viktige forskningsmiljøer nasjonalt og internasjonalt for en systematisk utvikling av vår forskning. Som nasjonalt senter skal vi også ha et godt samarbeid med nasjonale og lokale utdanningsstyresmakter.

RESULTATMÅL

- Våre forskningsamarbeid bidrar til å flytte forskningsfronten på våre tema og til å heve kompetansen på våre medarbeidere
- Vi bidrar til å heve kompetansen hos våre samarbeidspartnere
- Våre samarbeidsrelasjoner med nasjonale og lokale utdanningsstyresmakter bidrar til at vår kompetanse når ut til barnehager, skoler, PP-tjenester, universitet og høgskoler i hele landet